

CIFRE FORTEZA, Bernat (2005): *Costa i Llobera i el món clàssic (1854-1922)*. Palma: Lleonard Muntaner editor, 597 p. (Rafaubetx, 24).

Bernat Cifre (Pollença, 1935) és un dels més apassionats estudiosos i promotors de l'obra de Miquel Costa i Llobera, tasca a la qual ha lliurat una bona part de la seva activitat. El llibre *Costa i Llobera i el món clàssic (1854-1922)* és resultat de la seva tesi doctoral en Filologia Llatina, llegida l'any 1999 a la Universitat de Barcelona i dirigida pel catedràtic Pere Quetglas Nicolau. Com hem dit, es tracta d'un treball que abraça una dedicació molt intensa de l'autor a l'estudi de les fonts i de les referències clàssiques en el poeta pollencí. Tanmateix, hi ha llibres per esser llegits i llibres que són més aptes per a la consulta. Creiem que *Costa i Llobera i el món clàssic (1854-1922)* pertany més tost a aquesta segona categoria. L'excessiu esquematisme del treball, potser motivat per l'amplitud del tema i de les referències bibliogràfiques emprades, en dificulta una lectura fluida. El lector sovint té la sensació de trobar-se davant un conjunt de notes i de citacions, presentades i enllaçades mínimament per l'autor, però perfectament encabides en una estructura construïda *ad hoc*. Més que davant d'un assaig pròpiament dit, estam davant un estudi detallat, que constantment s'atura en el comentari d'un mot, d'un nom, d'una expressió, d'uns versos o que ens glossa els mots d'altres estudiosos. El resultat és altament útil i clarificador, però en detriment d'una visió més panoràmica o de conjunt, que àdhuc en les conclusions finals sols és mínimament perfilada. Cal aclarir que l'àmplia bibliografia existent sobre Costa i Llobera, i més concretament els estudis del P. Miquel Batllori, molt citats per Bernat Cifre, ens fan preferir la minuciositat del present estudi a una visió més globalitzadora que, tanmateix, no aportaria gaires novetats.

Bernat Cifre divideix el seu estudi en nou grans capítols, els tres primers dels quals es poden considerar una mena d'introducció general. El primer presenta una biografia del poeta molt sintètica, que sobretot pren com a base el llibre *Miquel Costa y Llobera (1854-1922). Itinerario espiritual de un poeta* (1971), de Bartomeu Torres Gost, i una classificació de l'obra de Costa i Llobera, reunida també per Torres Gost en les *Obres Completes* (1947). Cifre, ajudat d'altres treballs (epistolaris, articles, pròlegs...) traça en unes poques pàgines un retrat cronològic i psicològic de Miquel Costa i Llobera, com a primera passa per penetrar en la presència del món clàssic en la seva obra. El segon capítol està dedicat a l'anàlisi de la formació humanística i classicista del poeta: des de la influència del barber del poble, que li va ensenyar els primers rudiments del llatí, fins als estudis a

l'Institut Balear i a la Universitat de Barcelona, tot passant per la influència de l'oncle Miquel Llobera. Cifre també continua enumerant les referències a la seva formació que troba en episodis posteriors de la seva vida, sobretot a través dels epistolaris que s'han conservat. Naturalment, posa especial atenció en el sojorn a Roma amb motiu dels estudis eclesiàstics i prossegueix la trajectòria classicista de Costa fins al final de la seva vida el 1922. Finalment, el capítol tercer està dedicat a presentar les coordenades estètiques del poeta pollencí (classicisme / romanticisme, oposició al barroc i al neoclassicisme, parnassianisme / simbolisme, modernisme / noucentisme...), sobretot prenent com a base les referències i els comentaris d'altres estudiosos.

Els sis capítols següents constitueixen el nucli del llibre i, sens dubte, la part més interessant. Cifre ressegueix poemari per poemari les petges clàssiques que hi troba, tot seguint l'ordre més o menys cronològic de publicació dels llibres. Això no obstant, aquest seguiment temporal es trenca al capítol quart, dedicat a les dues edicions de *Poesies* (1885 i 1907) —encara que Cifre empra per estalviar confusions la denominació *Primeres Poesies* i *Noves Poesies*, que no prové del poeta pollencí—, juntament amb els poemes dispersos que a les *Obres Completes* varen aparèixer sota l'epígraf d'*Últimes poesies*, les *Cançons Corals Religioses* i el comentari del poema *Poder d'una mare*, inclòs al volum narratiu *Tradicions i fantasies*. Els tres capítols següents estan dedicats a l'anàlisi de les obres més amaraades de classicisme: *Líricas*, el poema *La deixa del geni grec* (inclòs dins *Tradicions i fantasies*) i *Horacianes*. No ens podem deturar en el comentari de cada un d'aquests tres apartats, que és on Bernat Cifre troba un major nombre de referències, d'influències i de motius clàssics. Finalment, al capítol vuitè estudia les traduccions o versions d'autors clàssics (Catul, Virgili, Horaci i Prudenci, a més d'una imitació d'André Chénier i d'uns versos llatins del papa Lleó XIII) i al novè analitza les referències clàssiques que troba en l'obra en prosa de Miquel Costa i Llobera.

La tasca de l'estudiós consisteix a assenyalar amb minuciositat, poema a poema i vers a vers, la procedència d'algunes expressions i imatges, a indicar les referències que el poeta fa a temes i personatges llatins o grecs, a estudiar la mètrica i l'adaptació dels metres clàssics o a comentar els judicis crítics que han generat. Els poemes on no es detecta cap influència clàssica són obviats, sense dedicar-los cap atenció. El resultat no és mai un comentari més o menys globalitzador i travat, sinó unes notes concretes, que en una edició podrien servir de notes a peu de pàgina, però que poden ajudar molt la lectura dels textos. Algunes d'aquestes informacions fan referència a aspectes etimològics, motius de cultura, de religió, d'història o d'art o expliquen qüestions purament literàries. No totes, però, són fruit de la labor de l'autor, sinó que sovint procedeixen de les aportacions bibliogràfiques d'altres investigadors. Per tant, *Costa i Llobera i el món clàssic (1854-1922)* és alhora una obra de recerca pròpia i una obra de sistematització de les informacions d'altres investigadors de què fins ara podíem disposar. A tall d'exemple de la novetat d'algunes d'aquestes notes que Bernat Cifre ens dona, voldríem destacar la de la influència de Ramon Picó i Campamar i de la lectura del llibre *Ver rongeur*, de Gaume, sobre la figura d'Horaci, en els escrúpols de Costa contra el poeta llatí, que el dugueren a rebutjar en un principi la seva oda *A Horaci*. O, també, la identificació del protagonista del poema *Idilli blanc* —*Cisnes*, en la primera edició— amb sant Lluís Gonzaga. Tanmateix no podem abusar d'exemples, perquè es podrien multiplicar fins a l'infinit.

Finalment, creiem necessari en aquesta ressenya deixar constància d'una de les conclusions a què Bernat Cifre arriba al final de la seva recerca: la *fragmentació depuradora* del món clàssic que Costa i Llobera practica en la seva obra. Ni per la seva formació ni pels seus condicionaments morals i religiosos, Costa i Llobera no fa ús d'un classicisme autèntic, sinó que —com s'ha dit tantes vegades— el passa pel seu sedàs i en presenta la cara compatible amb el cristianisme. «Aleshores —conclou Cifre— el que Costa “suprimeix” resta *emplenat* per una oferta alternativa, explícita o implícita dins els autors clàssics, però potenciada i ennoblida pel nostre poeta: el connubi de seny i bellesa; la calma anímica, sedant i gratificant; l'ímpetu i frescura de la vera inspiració; la llum i el ritme de la Mediterrània; la sana adolescència, l'heroisme i l'amistat; el foc de l'ideal dins el gel de l'hivern, i la restauració primaveral dels ideals; el seny, ímpetu i dretura que els joves han de perseguir; la senzillesa i claredat de l'art, i la humilitat i esforç de l'artista» (p. 591).

En resum, des d'ara *Costa i Llobera i el món clàssic (1854-1922)* és una obra de consulta imprescindible per a tots els estudiosos que vulguin comprendre millor la poesia i la resta de l'obra de Miquel Costa i Llobera.

Pere ROSSELLÓ BOVER
Universitat de les Illes Balears